

НОРМУВАННЯ ТА КОНТРОЛЬ СКИДАННЯ РЕЧОВИН ЗА ФОРМАМИ ЇХ ЗНАХОДЖЕННЯ У ЗВОРОТНІЙ ВОДІ

Уberman В.І.¹⁾, Васьковець Л.А.²⁾

¹⁾ *Український НДІ екологічних проблем, м. Харків*

²⁾ *Національний технічний університет*

«Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Державна система регулювання надходження забруднюючих речовин у водні об'єкти ґрунтується на нормуванні скидання цих речовин із зворотною водою за гранично допустимим скидом (ГДС). Нормативи ГДС визначаються за принципом «іммісія – емісія» (*ІЕР*) та розрахунковим зв'язком ГДК→ГДС з нормативами водокористування для індивідуальних речовин. Вид ГДК: господарсько-побутової або рибогосподарської, залежить від розташування місця скидання. Господарсько-побутові ГДК_{г-п} визначено та встановлено для різних форм перебування хімічних речовин у воді: розчиненої або загального вмісту. СанПіН № 4630-88 з 1345 речовин містить лише 24 речовини з встановленими ГДК для неорганічних сполук, у т.ч. перехідних елементів, з врахуванням валового вмісту усіх форм. Більш сучасний документ РФ ГН 2.1.5.315-03 містить лише 12 таких речовин, у ньому порівняно з попереднім, зокрема, відсутні поширені речовини Al, Cu, Mn, Ni, Zn. В українських рибогосподарських ГДК_р 1990 р. розчинена форма нормованої речовини зазначається шляхом посилання на її іон. У чинному документі РФ 1999 р. щодо ГДК_р окрім зазначення іонів містяться 28 прямих вказівок: «подразумеваются все растворимые в воде формы». Більшість таких вказівок стосується простих речовини, для яких за ГДК_{г-п} нормується валовий вміст. У керівній документації щодо визначення та встановлення ГДС будь-які згадки про форми нормованих речовин взагалі відсутні. Тому при застосуванні *ІЕР* виникає невизначеність у затверджуваній документації нормування. У сучасних умовах органи, що контролюють ГДС та похідні (вторинні) нормативи, зацікавлені та прагнуть визначати валовий вміст речовини у відібраній пробі зворотної води. Контроль дотримання ГДС за загальним вмістом речовин призводить до помилкових господарських, екологічних та юридичних висновків, негативних наслідків для водокористувачів через збільшення кількості та величини порушень нормативів ГДС, невиправдані та перебільшені економічні витрати та санкції. Запропоновано підхід до усунення зазначеної прогалини та комплекс необхідних для цього заходів. Аналізуються приклади та проблеми великих водокористувачів в умовах встановлення ГДС та їх контролю без врахування форм знаходження речовин у зворотній воді.